

A Comparative Study of Economic Education in the Primary School Curriculum in Germany, Japan, Sweden and Iran

Zahra Sadat Shahahmad Ghasemi ^{1*}, Zohre Mosazadeh²

1 Educational Management, Faculty of Educational Sciences, Imam Sadegh University, Seheran Campus, Tehran, Iran Community Verified icon

2 Educational Management, Faculty of Educational Sciences, Imam Sadegh University, Seheran Campus, Tehran, Iran Community Verified icon

* **Corresponding author:** Shahahmad Ghasemi

Received: 2023-08-13

Accepted: 2023-09-14

Abstract

The purpose of this research is to compare economic education in the primary school curriculum in Germany, Japan, Sweden and Iran. This research has been done in a descriptive-analytical approach and with a comparative survey method in educational systems based on Brady's point of view. The research community includes information and data provided in English and Farsi from 2005 to 2020 in the databases and citations of foreign databases and internal databases, as well as the international network of financial, educational and training sites of the countries under study. The sampling method was purposeful and the collected data was analyzed based on the mentioned pattern in four stages of description, interpretation, comparison and comparison. The findings of this research showed that in the field of economic education, between the educational system of Iran and the countries of Germany, Japan and Sweden in terms of educational goals (consumption pattern, financial attitude, acquisition of economic and financial skills and qualifications), educational materials related to The field of economic education emphasizes and focuses on the organization of content and topics, methods of teaching economic concepts and methods of evaluating differences. The results of the research indicate the revision of Iran's educational system in the field of economic education of students, especially in elementary school, in terms of educational goals, curriculum, and teaching and evaluation methods, so that it can provide a suitable platform for the internalization of authentic religious and moral values. Providing economic and professional training based on the Islamic standard system.

Keywords: Economic education, Educational structure and goals, Curriculum, Educational methods, Evaluation methods

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Shahahmad Ghasemi, ZS. (2023). A comparative Study of Economic Education in the Primary School Curriculum in Germany, Japan, Sweden and Iran. *JNACE*, 5(3): 1-14.

مطالعه تطبیقی تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره ابتدایی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران

زهرا سادات شاه احمدقاسمی^{۱*}، زهره موسی زاده^۲

^۱ مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه امام صادق پردیس خواهران، تهران، ایران

^۲ مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه امام صادق پردیس خواهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: شاه احمدقاسمی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۲۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۲۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تطبیقی تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره ابتدایی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی است و با استفاده از روش پیمایش تطبیقی در نظام های آموزش و پرورش بر اساس دیدگاه بردی انجام شد. جامعه پژوهش شامل اطلاعات و داده های ارائه شده به زبان انگلیسی و فارسی از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۲۰ در پایگاه های اطلاعاتی و استنادی پایگاه های اطلاعاتی خارجی و پایگاه های داخلی و همچنین شبکه بین المللی آموزش مالی، سایت های آموزش و پرورش کشورهای مورد مطالعه بود. روش نمونه گیری به صورت هدفمند و داده های جمع آوری شده مطابق با الگوی مذکور در چهار مرحله توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته های پژوهش حاضر نشان داد که در حوزه تعلیم و تربیت اقتصادی، میان نظام آموزش و پرورش کشور ایران و کشورهای آلمان، ژاپن و سوئد از حیث اهداف آموزشی (الگوی مصرف، نگرش مالی، کسب مهارت ها و صلاحیت های اقتصادی و مالی)، تاکید و تمرکز بر مواد درسی مرتبط با حوزه تعلیم و تربیت اقتصادی، سازماندهی محتوا و موضوعات درسی، روش های آموزش مفاهیم اقتصادی و شیوه های ارزشیابی تفاوت وجود دارد. نتایج پژوهش بیانگر بازنگری نظام آموزش و پرورش ایران در حوزه تربیت اقتصادی دانش آموزان به ویژه مقطع ابتدایی در اهداف آموزشی، برنامه درسی و روش های آموزش و ارزشیابی است تا بتواند بستر مناسب را به منظور درونی سازی ارزش های اصیل دینی و اخلاقی در حوزه تربیت اقتصادی و حرفه ای مبتنی بر نظام معیار اسلامی فراهم نماید.

واژگان کلیدی: تربیت اقتصادی، ساختار و اهداف آموزشی، برنامه درسی، روش های آموزشی، شیوه های ارزشیابی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: شاه احمدقاسمی، ز س (۱۴۰۲) مطالعه تطبیقی تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره ابتدایی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۵ (۳): ۱-۱۴.

مقدمه

اخلاقی، باید به جنبه حرفه ای و اقتصادی هم توجه داشته باشد، زیرا تعلیم و تربیت در افزایش تولید مؤثر است و از لحاظ ویژگی منحصر به فردی که دارد یکی از عناصر تشکیل دهنده سطح زندگی محسوب می شود. بدین معنا که آگاهی از مفاهیم اقتصادی و توانایی کاربرد این مفاهیم در زندگی روزمره، عاملی

هدف تعلیم و تربیت فراهم ساختن موجبات رشد و شکوفایی استعداد های فردی است که ضمن پاسخگویی به تقاضاهای فردی به ملاحظات اجتماعی و اقتصادی هم توجه داشته باشد. اهداف فرهنگی و تربیتی هر کشور علاوه بر جنبه اجتماعی و

مهم در دستیابی به موقعیت‌های مطلوب زندگی است [۱]. در واقع یکی از زمینه‌های حائز اهمیت در آموزش و پرورش هر کشور و دنیای معاصر، تربیت اقتصادی یک نسل است. زندگی پیچیده امروز اقتضا می‌کند که نسل آینده، برای مواجهه با مشکلات، بر اساس مؤلفه‌های اقتصادی صحیحی تربیت شود. حتی کودک پیش‌دبستانی، در سال‌های نخستین تحصیل برای زندگی موفق نیازمند این است که بداند کار کردن امری لذت‌بخش و ارزشمند است که ثمره کار آن کسب درآمد است. به عبارت دیگر درآمد به زبان پول خلاصه می‌شود و هر انسان کالایی را که مصرف می‌کند، حاصل دسترنج انسان‌هایی است که آن را تولید می‌کنند و باید تربیت اقتصادی هر نسل در ابتدای دبستان به‌درستی پی‌ریزی شود تا در سال‌های پایانی دبستان و دوره‌های بعدی به کارآمدی مؤثر و شکوفایی در این حیطه منتهی گردد [۲].

مفهوم تربیت اقتصادی از نظر بکر^۱، شامل کلیه مهارت‌ها و توانمندی‌هایی است که بر آموزش اقتصاد متمرکز است و شامل محتوای آموزشی، روش‌های تدریس، ارزیابی این روش‌ها، و به طور کلی، اطلاعات اقتصادی عمومی است که از ابتدایی تا پایان دبیرستان مدّ نظر معلمان است و نیاز است که دانش‌آموزان به آن‌ها دست یابند [۱]. کامینسکی^۲ تربیت اقتصادی را عبارت از این می‌داند: «همه تلاش‌های آموزشی به منظور آماده کردن یادگیرندگانی با دانش، توانایی، مهارت، انگیزه و نگرش‌هایی است که آن‌ها را به سازمان‌دهی و مقابله با موقعیت‌های زندگی آینده، در شرایط مختلف اقتصادی، در ابعاد سیاسی، قانونی، فنی و اخلاقی، در سطوح اقتصادی خصوصی و جهانی، قادر می‌سازد».

در نگرش اسلامی، «تربیت اقتصادی» عبارت است از «ایجاد آمادگی‌های لازم در مرتبه، به نحوی که ضمن شناختن استعداد اقتصادی خود، بتواند آن را به بهترین وجه شکوفا کند و با اتخاذ میانه‌روی، از منابع موجود به نحوی بهره‌برداری کند که ممکن و میسر باشد و در طریق تولید و توزیع و مصرف، شریعت الهی را در نظر داشته باشد و همه این فعالیت‌ها را در جهت قرب به خدا و کسب رضای او به انجام رساند». طبق تعاریف ذکر شده، هر جامعه‌ای به نیروی کار ماهر و متخصص نیاز دارد. تربیت این نیرو در سطوح مختلف و به تناسب نیاز جامعه در بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات از وظایف مهم نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شود. باتوجه به اینکه اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی مهم در چارچوب نقش‌های مصرف‌کننده، تولیدکننده و سرمایه‌گذار زمانی فراهم می‌شود که افراد جامعه مفاهیم اقتصادی و کاربرد آن‌ها را درک کنند و تصمیم‌های اقتصادی مؤسسه‌ها، دولت و افراد را تشخیص دهند. لذا تربیت اقتصادی

برای سلامت اقتصاد ملی در هر جامعه امری حیاتی بوده و به شهروندان اجازه می‌دهد که طرح‌هایی را برای آینده مالی موفق تدوین کنند، درک بهتری از سیاست‌گذاری‌های اقتصادی دولت داشته باشند و مهارت‌های لازم را برای رسیدن به اهداف شخصی مانند پس‌انداز، آموزش عالی و سرمایه‌گذاری کسب کنند [۳]. لذا کسب دانش و مهارت‌های اقتصادی به دلیل نیاز افراد و جوامع می‌تواند در شاخص‌های توسعه و رشد اقتصادی یک کشور مؤثر واقع شود، اما در جامعه ما فارغ‌التحصیلان نظام آموزش و پرورش کشور که وارد زندگی خانوادگی - اجتماعی می‌شوند، عهده‌دار مسئولیت‌های گوناگون می‌شوند، در حالی که واجد اطلاعاتی منظم در مورد مفاهیم و اصول اولیه اقتصادی نیستند، به‌طوری‌که در زندگی فردی، در مواجهه با موقعیت‌ها و شرایطی که صبغه اقتصادی دارند، نه آن‌گونه که باید و شاید حضور دارند و نه خود را در شناخت و تحلیل جریان‌ها و تحولات وقایع اقتصادی کشور، توانا می‌بینند [۱]. از سویی، هنگامی که تربیت اقتصادی از کودکی از دست برود، منجر به حیرانی و سردرگمی در بزرگسالی در رابطه با اقتصاد می‌شود [۴، ۵].

تربیت اقتصادی و آشنایی با مفاهیم اقتصادی از دوران کودکی امری اجتناب‌ناپذیر است. به‌طوری‌که طبق گفته جولیا گیلارد^۳ یادگیری اصول مالی و اقتصادی جهان در دنیای امروز برای هر دانش‌آموز امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است و نسل امروز باید با موازین و استانداردهای مالی آشنا باشد. او تصریح کرده است که در شرایط اقتصادی کنونی جهان که بسیاری از کشورها با مشکلات مالی و بحران‌های اقتصادی فراگیر دست به گریبان هستند، یک دانش‌آموز باید اهمیت پس‌انداز و معنای بدهی‌های بانکی را دریابد و در زندگی خود به کار بندد؛ بنابراین باید فرهنگ پس‌انداز کردن و ارزش واقعی پول را از کودکی به فرزندان خود آموزش دهیم؛ خصوصاً در جهان امروز که رعایت اصول اقتصادی یکی از ارکان مهم زندگی برای موفقیت و گاهی رسیدن به برخی آرزوها خواهد بود [۶]. توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی یک جامعه بستگی به حضور فعال افراد آگاه و صاحب توانمندی‌های علمی و مهارت‌های لازم دارد؛ از این رو، برای تربیت چنین شهروندانی در برنامه‌های آموزشی کلیه سیستم‌های آموزشی از دوره ابتدایی تا پایان تحصیلات دانشگاهی، باید نقش توسعه مهارت‌های کارآفرینی و اقتصادی برای زندگی در عصر جدید پر رنگ تر شود. تغییرات در زندگی روزمره در نتیجه بروز فناوری‌های جدید و در حال تحول، جهانی شدن، تغییرات دموگرافیک، حرکت به سوی پایداری محیطی، شهرنشینی، تغییرات اجتماعی و فرهنگی، تغییر در بازار کار و چالش‌های اقتصادی و سیاسی است [۷]. در سال‌های اخیر، جهان با بحران روبه افزایش عدم ارتباط آموزش‌های

امری، در نظر گرفتن مقوله‌ی تربیت اقتصادی از دوران کودکی و دبستان است [۱۳]. جایگاه برنامه درسی در تربیت اقتصادی هنگامی بیشتر مورد توجه و اهمیت قرار می‌گیرد که متخصصان تعلیم و تربیت، کارکردهای مورد انتظار از تعلیم و تربیت اقتصادی و قابلیت‌های مهم آن را در تحقق‌پذیری مهارت‌های زندگی، فراتر از موضوعات و ابعاد صرفاً اقتصادی زندگی بشر بدانند و آن را به روش‌ها و رویکردهای حاصل از این دانش نیز تسری و بسط بدهند [۱].

همچنین در سند مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی (۱۳۹۰) [۱۴]، آموزش سواد مالی و اقتصادی به منزله یکی از ساحات تربیت و بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی تحت عنوان تربیت اقتصادی و حرفه‌ای مورد توجه قرار گرفته است که مهم‌ترین جهت‌گیری آن جهت‌گیری کل‌نگر و تلفیقی است. در این سند چنین آمده است: «ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که ناظر به یکی از ابعاد مهم زندگی آدمی یعنی بعد اقتصادی و معیشتی انسان‌هاست. این ساحت ناظر به رشد توانایی‌های متربیان در تدبیر امر معاش و تلاش اقتصادی و حرفه‌ای است (اموری نظیر درک و فهم مسائل اقتصادی، درک و مهارت حرفه‌ای، التزام به اخلاق حرفه‌ای، توان کارآفرینی، پرهیز از بطلالت و بیکاری، رعایت بهره‌وری، تلاش جهت حفظ و توسعه ثروت، اهتمام به بسط عدالت اقتصادی، مراعات قوانین کسب‌وکار و احکام معاملات و التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی)» [۱۴]. در سند برنامه درسی ملی نیز بخش حوزه‌های تربیت و یادگیری، حدود محتوایی، روش‌ها، فرایندها و عناصر کلیدی یادگیری مشخص شده‌اند. این حوزه‌ها با یکدیگر ارتباط دارند و مفاهیم حوزه‌های یادگیری به صورت تلفیقی ارائه شده‌اند. به‌طوری‌که در حوزه تربیت و یادگیری، کار و فناوری به منزله نزدیک‌ترین حوزه به بحث تربیت اقتصادی در سند برنامه درسی ملی شامل کسب مهارت‌های عملی برای زندگی کارآمد و بهره‌ور و کسب شایستگی‌های مرتبط با فناوری و علوم وابسته، به ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات، به‌منظور تربیت فناورانه و زندگی سالم در فضای مجازی و نیز آمادگی ورود به حرفه و شغل در بخش‌های گوناگون اقتصادی و زندگی اجتماعی می‌باشد.

مطالعه برنامه درسی و اسناد کشور در موضوع تربیت اقتصادی و مقایسه آن با سایر کشورها در پژوهش‌های تطبیقی می‌تواند بستری مناسب، برای افزایش آگاهی، مهارت و داشتن نگرش و درک مفاهیم اقتصادی فراهم سازد. البته در محتوا و برنامه درسی هر شش پایه دوره ابتدایی، مفاهیم اقتصادی مختلفی از قبیل مالکیت، پس‌انداز، شمارش، تولید، سود و زیان،

رسمی با مهارت‌های مورد نیاز افراد برای تصدی شغل‌های آینده و نقش آفرینی در جامعه روبه رو است [۷]. امروزه داشتن سواد اقتصادی و مالی به عنوان یک اولویت در دنیا مطرح شده است و برنامه‌های تربیتی در سطوح مختلف تحصیلی برای کسب و ارتقاء آن ارائه می‌شود [۸].

دانش‌آموزان مفاهیم اقتصادی همچون تئوری‌های اقتصادی، اقتصاد خرد، اقتصاد کلان، اقتصادی جهانی و مشکلات اقتصادی را در قالب برنامه تربیت اقتصادی یاد می‌گیرند. هدف نهایی برنامه‌های تربیت اقتصادی افزایش سواد اقتصادی و مالی دانش‌آموزان است. سواد اقتصادی توانایی تصمیم‌گیری آگاهانه و تصمیم‌گیری مؤثر در مورد استفاده و مدیریت مالی است [۹]. سواد اقتصادی و تجاری اشاره به مهارت‌های بازار آفرینی و کسب‌وکار دارد و در کنار مهارت‌های مدیریت زمان، پول و منابع انسانی می‌تواند موفقیت فرد را در حوزه اشتغال فراهم کند. هدف از آموزش مالی کمک به افراد در تصمیم‌گیری‌های مالی مناسب و آگاهانه است که منجر به رفاه در زندگی می‌شود [۱۰]. تربیت اقتصادی می‌تواند مهارت‌های تصمیم‌گیری مربوط به رفتار مالی دانش‌آموزان را بهبود بخشد. از طرفی دانش و مهارت‌های اقتصادی می‌تواند اعتماد دانش‌آموزان را به توانایی‌های مالی خود افزایش دهد [۱۱]. تربیت اقتصادی در مدارس می‌تواند شایستگی‌های اقتصادی دانش‌آموزان را ارتقاء دهد. شایستگی‌های اقتصادی شامل چهار نوع قابلیت انتخابی یا راهبردی، سازمانی یا هماهنگی، فنی و توانایی یادگیری می‌باشد. در این میان باید اذعان داشت در نظر گرفتن ویژگی‌ها و توانایی‌های کودکان مانند داشتن تفکر عینی در سازمان‌دهی محتوای درسی، لزوم توجه به بهره‌گیری از رویکرد تلفیقی به‌منظور ارتباط مفاهیم اقتصادی با زندگی روزمره و موضوعات و کتب درسی دیگر را فراهم می‌کند [۱۲]. بر این اساس یکی از عناصر نظام آموزشی در تربیت، برنامه درسی است. برنامه‌ی درسی به عنوان طرحی برای فراهم آوردن مجموعه فرصت‌های یادگیری برای افراد تحت تعلیم تعریف شده است. طرح برنامه درسی به عنوان یک سازمان‌دهی متغیرهای درونی (الگوهای برنامه درسی، سبک‌های آموزشی و شیوه‌های ارزشیابی) برای تحصیل اهداف معین کلی و عینی حیطه‌های برنامه درسی مورد نظر تلقی می‌شود.

در واقع برنامه درسی عنصری است که زمینه را برای تحقق اهداف آموزشی و تربیت آدمی در ساحات مختلف، از جمله تربیت اقتصادی فراهم می‌سازد. تربیتی که مستلزم داشتن دانش اقتصادی و کاربرد آن در زندگی روزمره است، به‌طوری‌که یک فرد بزرگسال علاوه بر زندگی فردی، بتواند جامعه خویش را با رفتار صحیح اقتصادی دستخوش تغییر سازد. پیش‌نیاز چنین

صرفه‌جویی، خرید و فروش و غیره به صورت مستقیم و غیرمستقیم اشاره شده و آنچه به انتخاب مفاهیم در هر پایه کمک می‌کند ظرفیت و گنجایش معنایی و صوری هر درس و یا هر کتاب درسی در هر پایه تحصیلی است.

پیشینه پژوهش

عباسی و همکاران (۱۴۰۰) [۱۵] در پژوهشی به «استخراج ویژگی‌های عناصر برنامه تربیت اقتصادی برای دانش‌آموزان مدارس متوسطه» پرداختند. یافته‌های پژوهش در زمینه استخراج مؤلفه‌های برنامه تربیت اقتصادی، بیانگر ۵۵ مضمون پایه و ۴ مضمون سازمان دهنده (هدف، محتوا، راهبردهای یاددهی - یادگیری و ارزشیابی) بود.

مطهری (۱۳۹۸) [۱۶] در پژوهشی با عنوان «وظیفه والدین در تربیت اقتصادی فرزندان» در صدد پاسخ این سؤالات می‌باشد که آیا والدین در زمینه تربیت اقتصادی فرزندان هم وظیفه‌ای شرعی دارند؟ یا بر خود فرزندان واجب است که در زمینه اقتصاد (یعنی به مقتصد شدن و داشتن مهارت در کنترل و نگهداری پول که به معنای اندوختن ثروت است) آموزش ببینند؟ این پژوهش در قالب روش توصیفی، تحلیلی و اجتهادی با محوریت منابع قرآنی، روایی اثبات می‌کند که والدین در زمینه تربیت اقتصادی فرزندان هم وظیفه شرعی دارند.

قندهاری و همکاران (۱۳۹۷) [۱۷] پژوهشی با عنوان «تبیین اهداف تربیت اقتصادی دوره ابتدایی در ایران مبتنی بر سنتز پژوهی» را انجام داده‌اند. پژوهش حاضر با هدف تبیین اهداف تربیت اقتصادی در دوره ابتدایی انجام شده است و در گروه پژوهش‌های کیفی قرار دارد، که در آن از روش سنتز پژوهی استفاده شده است. تکنیک‌های متن کاوی که برای کاوش متن داده یا کشف دانش از متن شناخته شده، برای سنتز پژوهی به خدمت گرفته شده است. تکنیک‌های استفاده شده برای متن کاوی روی مجموعه اطلاعات متنی شامل: استخراج اطلاعات، خلاصه‌سازی، گروه‌بندی، خوشه‌بندی و مصورسازی اطلاعات می‌باشد. جامعه تحلیلی پژوهش مطالعه منابع پایه در زمینه اقتصاد اسلامی، نیازهای جامعه و بررسی ادبیات فارسی می‌باشد که به صورت هدفمند، بخش‌هایی از جامعه پژوهش که اهداف تربیت اقتصادی در دوره ابتدایی را پوشش می‌داده مطالعه شده است. یافته‌های حاصل از این پژوهش در چهار خوشه ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های اجتماعی، مفاهیم اقتصادی و اخلاق اقتصادی ارائه شده است.

موسی زاده و صنعتی (۱۳۹۶) [۱۸] پژوهشی با عنوان «تبیین مؤلفه‌های تربیت اقتصادی بر اساس آموزه‌های اسلامی» انجام داده‌اند که در این پژوهش به ضروری بودن تربیت اقتصادی در

سیستم آموزشی اشاره می‌کنند. روش انجام پژوهش، تحلیل متن به روش قیاسی - استقرایی بود. جامعه آماری پژوهش آیات قرآن کریم بوده که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، آیات مرتبط با موضوع پژوهش، تا رسیدن به حد اشباع، مورد بررسی قرار گرفت. از پرسشنامه محقق ساخته به منظور دریافت تأیید نظر متخصصان جهت بررسی تناسب مقوله‌های استخراج شده با اهداف پژوهش استفاده شد. یافته‌های پژوهش در تبیین مؤلفه‌های تربیت اقتصادی بر اساس آموزه‌های اسلامی، شامل استخراج ۴۸ مؤلفه ذیل سه مفهوم کلی تولید، توزیع و مصرف است. به تفکیک در ذیل مفهوم تولید، ۳ مقوله عوامل تولید، کسب و کارهای مولد و عوامل بهره‌وری تولید با ۱۹ زیرمقوله، در ذیل مفهوم توزیع، ۳ مقوله هدف توزیع، ابزارهای مالی توزیع و آسیب‌شناسی توزیع ثروت با ۱۶ زیرمقوله و در ذیل مفهوم مصرف، ۲ مقوله نیازها و انگیزه‌های ایجاد مصرف ویژگی‌های مصرف با ۱۳ زیرمقوله، استخراج و طبقه‌بندی شده است.

محمصص (۱۳۹۳) [۱۹] در پژوهشی با عنوان «مبانی و مصادیق تعلیم و تربیت اقتصادی فرزندان در خانواده اسلامی» یکی از رموز بقای خانواده و جامعه اسلامی را اقتصاد قلمداد کرده است. او در پژوهش خود چنین نتیجه‌گیری کرده که نظارت مستمر والدین، رفتارهای مدیرانه اقتصادی را نهادینه خواهد ساخت. از این‌رو، پایند نمودن فرزندان به اصل میانه‌روی، تقریب مفهوم مدارا با اقتصاد در اندیشه فرزندان، بیان انگیزه‌های انجام دادن فعالیت‌های اقتصادی برای فرزندان، تلقین مطلوبیت کار و نکوشش راحت طلبی و سوق دهی فرزندان به ارتقای تعهد، تخصص و نوآوری از جمله مصادیق تعلیم و تربیت اقتصادی فرزندان محسوب می‌شوند.

بررسی و مطالعه تربیت اقتصادی در پژوهش‌های خارجی نیز حاکی از اهمیت سواد و نگرش مالی است به‌طوری‌که گرومان، کاوونبرگ و منکوف^۴ (۲۰۱۵) [۲۰] در مقاله خود با عنوان ریشه‌های سواد مالی در کودکی، به بیان این موضوع می‌پردازند که سواد مالی، تصمیمات مالی آگاهانه را پیشبینی می‌کند. آن‌ها از مفهوم جامعه‌پذیری مالی استفاده می‌کنند و هدف را، نمایش دادن سه عامل اصلی جامعه‌پذیری مالی می‌دانند که شامل خانواده، مدرسه و کار است. آن‌ها در تجزیه و تحلیل خود دریافتند که هم خانواده و هم مدرسه اثری مثبت بر سواد مالی کودکان می‌گذارند.

در پژوهشی با عنوان «تحلیل اثربخشی آموزش سواد مالی برای کودکان مدرسه ابتدایی» از مجموعه‌ای از متغیرهایی که دانش مالی، سواد مالی، نگرش‌های مالی و توانایی شناختی کلی را می‌سنجند، استفاده شده است. شواهدی برای کارایی آموزش سواد مالی در مسیر بهبود دانش مالی به دست آمده است. به این معنا که آموزش سواد مالی برای کودکان مدرسه ابتدایی دانش

مالی را بهبود می بخشد، اما به نظر می رسد تغییری در نگرش های مالی ایجاد نمی کند.

با توجه به اهمیت مطالعه تطبیقی تربیت اقتصادی در دانش آموزان دوره ابتدایی در هیچ کدام از پژوهش های مذکور به صورت مقایسه تربیت اقتصادی و مفاهیم مرتبط به این موضوع مورد توجه نبوده است؛ لذا محقق به دنبال بررسی مطالعه تطبیقی تربیت اقتصادی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران و مقایسه آن ها با یکدیگر است. لذا از میان کشورهای جهان، سه کشور آلمان، ژاپن و سوئد به دلیل رویکرد خاص این کشورها در آموزش سواد مالی و تربیت اقتصادی دانش آموزان و همچنین به دلیل وجود نظام های آموزشی (غیرمتمرکز) و شباهت ها و تفاوت هایشان در ساختار، عناصر برنامه درسی، اهداف، شیوه های آموزش، روش های ارزشیابی انتخاب شدند. در همین راستا سوالات پژوهش حاضر عبارتند از:

ساختار کشورهای مورد بررسی برای تربیت اقتصادی چگونه است؟

اهداف تربیت اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه چیست؟

محتوا و مواد درسی در کشورهای منتخب کدامند؟

شیوه های آموزشی تربیت اقتصادی در کشورهای منتخب چگونه است؟

حوزه های موضوعی و شیوه های سازمان دهی تربیت اقتصادی در کشورهای منتخب چگونه است؟

روش های ارزشیابی تربیت اقتصادی در دوره ابتدایی بر چه اساسی صورت می گیرد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی تطبیقی تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره ابتدایی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران انجام شد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با رویکرد توصیفی - تحلیلی بوده و با استفاده از روش پیمایش تطبیقی در نظام های آموزش و پرورش بر اساس دیدگاه بردی انجام شد. جامعه پژوهش شامل اطلاعات و داده های ارائه شده به زبان انگلیسی و فارسی از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۲۰ در پایگاه های

اطلاعاتی و اسنادی معتبر از جمله پایگاه های اطلاعاتی خارجی Erice, Emerald, Science Direct, ProQuest, Google scholar و همچنین سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، شبکه بین المللی آموزش مالی، سایت های آموزش و پرورش کشورهای مورد مطالعه به دست آمده است. در این پژوهش جهت رسیدن به مضامین مورد نظر از واژگان کلیدی فارسی از قبیل تربیت اقتصادی، سواد اقتصادی، سواد مالی و واژگان کلیدی لاتین Economic Training Student, Financial Teaching School, Business Learning, Economic training in school, Economic Training Education استفاده شده است. روش نمونه گیری به صورت هدفمند و داده های جمع آوری شده مطابق با الگوی مذکور در چهار مرحله توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

فرایند انجام پژوهش در چهار مرحله مذکور بدین ترتیب بود که ابتدا در مرحله توصیف، به صورت مجزا به گردآوری و توصیف اطلاعات مورد نیاز از کشورهای مورد مطالعه پرداخته شد. در مرحله تفسیر، اطلاعات جمع آوری شده مورد بررسی دقیق و تفسیر قرار گرفتند. در مرحله همجواری، اطلاعات گردآوری شده و تفسیر شده مقوله بندی گردید تا ملاک هایی جهت مقابله تفاوت ها و تشابهات در مرحله بعد به دست آید. در نهایت در مرحله مقایسه، مقوله های تدوین شده در مرحله قبل از منظر میزان تشابهات و تفاوت ها با هم مورد مقایسه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها

در این قسمت پژوهشگر برای پاسخ به سؤالات پژوهش، جداولی را برای مقایسه بین کشورهای منتخب طراحی کرده است. لذا در پاسخ به سوالات پژوهش یافته های مورد نظر طبقه بندی و در قالب جداول ارائه گردید:

۱/ ساختار مورد نظر در هر یک از کشورها چگونه می باشد؟

جدول ۱: مقایسه ساختار کشورها

ویژگی ها / کشورها	ایران	ژاپن	سوئد	آلمان
تمرکز	متمرکز	نیمه متمرکز	غیرمتمرکز	غیرمتمرکز
مشارکت والدین و معلمان در بهبود آموزش	ضعیف	قوی	قوی	قوی
مشارکت صنایع و بخش های اقتصادی در مدارس	ضعیف	فعال	تا حدودی فعال	فعال
اهمیت آموزش و پژوهش در تصمیم گیری ها	کم	بسیار زیاد	بسیار زیاد	بسیار زیاد
تأمین دولتی هزینه آموزش	زیاد	نسبتاً زیاد	نسبتاً زیاد	کم

۲/ اهداف تربیت اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه چیست؟

جدول ۲: مقایسه اهداف کشورهای منتخب

اهداف تربیت اقتصادی	
آلمان	سیستم آموزشی آلمان بر اساس قوانین و مقررات قانون اساسی <i>Grundgesetz</i> "عمل می‌کند. همچنین وزارتخانه‌های آموزش و پرورش آلمان، امور فرهنگی و علوم فدرال مرجع اصلی ایجاد دستورالعمل‌های سیاست‌گذاری آموزشی و همچنین تصویب قوانین و مقررات اداری نظام آموزشی کشور آلمان است. بنابراین اهداف تربیت اقتصادی آلمان بدین شرح می‌باشد: درک ایده‌های کلیدی مالی و اقتصادی داشتن مهارت در مدیریت امور مالی خود شناخت اهمیت استفاده از منابع مالی به گونه پاسخ گویانه و مسئولانه قادر بودن به انجام دادن فعالیت اقتصادی و رفتارهای مطمئن بنابراین هدف آموزش ابتدایی عبارت است از تأمین شاگردان با پایه‌ای برای سطح آموزشی بعدی و یادگیری مادام‌العمر، اهمیت ویژه‌ای به بهبود مهارت‌های زبانی و فهم پایه مفاهیم ریاضی و علوم داده می‌شود. آموزش ابتدایی باید شاگردان را قادر به جمع‌آوری و سازمان‌دهی اطلاعات از محیط اطراف بنماید. هم‌زمان آن‌ها باید مهارت‌های روانی، حرکتی و الگوهای رفتار اجتماعی را رشد دهند.
ژاپن	آشنایی با مفاهیم مالی و اقتصادی دارا بودن مهارت‌ها و صلاحیت‌های اقتصادی و مالی داشتن آگاهی مالی، نگرش، ارزش پرورش مردان با قدرت برای ترفیع اقتصادی تعادل منصفانه در آموزش ایجاد مهارت برای استخدام در آینده فراهم کردن آموزش زندگی مشاوره و راهنمایی تقویت درک در خصوص شغل افزایش استعداد های دانش آموزان ادغام صنعت و بازرگانی در مدارس و برعکس یادگیری بیشتر آموختن برای آموختن در طول زندگی پشتیبانی از آموزش‌های غیر رسمی تشویق مغزهای فعال و جستجوگر [۲۱]
سوئد	اصل بنیادی در نظام این کشور، دموکراسی است. لذا هدف همکاری دانش‌آموزان با یکدیگر در کارهای مختلف است. عدم در نظر گرفتن لباس فرم برای دانش‌آموزان به دلیل تعارض در جو دموکراتیک (نگاهی به آموزش ابتدایی در کشور سوئد، گفت‌وگوی تارنمای قانون صنفی آموزگاران ایران با مارشی، ۱۳۹۳). درک ایده‌های کلیدی مالی و اقتصادی داشتن مهارت در مدیریت امور مالی خود شناخت اهمیت استفاده از منابع مالی به گونه پاسخ گویانه (مسئولانه) قادر بودن به انجام دادن فعالیت اقتصادی و رفتارهای مطمئن گسترش معیارها و ارزش‌های اخلاقی معمول در میان کودکان تلاش در جهت رشد ذهنی و یادگیری هرچه بیشتر کودکان سوئدی؛ برقراری هماهنگی میان مراکز آموزش پیش‌دبستانی و مدارس ابتدایی تلاش در جهت رشد فکری کودکان در زمینه روشن‌بینی و احترام به حقوق دیگران فراهم کردن فرصت‌های مناسب در جهت کشف مطالب از طریق پرداختن به بازی گفت‌وگو، آواز، موسیقی، نمایش، هنر، کارهای دستی، ورزش و یادگیری مطالب از طریق پرداختن به فعالیت‌های روزمره در قالب موقعیت‌های طبیعی و معنی‌دار است. رشد ذهنی کودکان از طریق تشویق و تهییج آنان در گرایش به فعالیت‌های گروهی آموزشی و ایجاد شرایط مناسب جهت رشد سطح یادگیری کودکان [۲۲]
ایران	حساب کردن، خواندن، نوشتن درک و فهم مسائل اقتصادی

اهداف تربیت اقتصادی	
درک و فهم مهارت حرفه‌ای	
التزام به اخلاق حرفه‌ای	
توان کارآفرینی	
پرهیز از بطلالت و بیکاری	
رعایت بهره‌وری	
تلاش جهت حفظ و توسعه ثروت	
اهتمام به بسط عدالت اقتصادی	
مراعات قوانین کسب و کار	
احکام معاملات	
التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی [۲۳]	

۳/ مواد و محتوای درسی برای تربیت اقتصادی در هر یک از کشورها چیست؟

جدول ۳: مقایسه مواد برنامه درسی

مقایسه مواد برنامه درسی	
آلمان	ریاضی، مطالعات عمومی، زبان خارج، هنر، صنایع دستی/طراحی پارچه، موسیقی، ورزش و دین/اخلاق. همچنین یادگیری مطالبی در زمینه آموزش‌های بین فرهنگی، رسانه، بهداشت، موسیقی، زیبایی‌شناسی، توسعه پایدار و آموزش ارزش‌ها
ژاپن	تعلیمات اجتماعی، موسیقی، هنرهای زیبا، تربیت بدنی، علوم، هنرهای صنعتی و مالی، ریاضی.
سوئد	علوم اجتماعی، دینی، ریاضی، علوم طبیعی، ورزش.
ایران	مطالعات اجتماعی، ریاضی، علوم، هنر، ورزش، هدیه‌های آسمانی، قرآن

۴/ مفاهیم و موضوعات مطرح در اسناد و کتب برای تربیت اقتصادی چیست؟

جدول ۴: مفاهیم و موضوعات مطرح در اسناد و کتب

مفاهیم و موضوعات مطرح در اسناد و کتب	
آلمان	تلفیق برنامه درسی تربیت اقتصادی در حوزه‌هایی مانند اخلاق و جامعه (آموزش ابتدایی)، ایدئولوژی و اخلاق، تاریخ و جامعه (آموزش متوسطه اول) و ایدئولوژی و سیاست یا تاریخ (آموزش متوسطه دوم) صورت می‌گیرد.
ژاپن	آشنایی با مشاغل و توجه به مفهوم تخصص در فعالیت‌های مانند فروشگاه و مزرعه و کارخانه فهم اهمیت مفاهیم تولیدی در شهر و روستا و آشنایی با کسب و کار منطقه توجه به تلاش نظام‌مند ادارات مختلف در جهت اداره تسهیلات و امکانات عمومی مانند شهرداری آب، برق و مخابرات فهم اثرات نوآوری فنی در بهبود مدیریت و تولید کشاورزی فهم اثرات توسعه تکنولوژی در بخش اقتصادی اثر بخشی در استفاده و صیانت از منابع در مناطق کمتر توسعه یافته صنعتی درک ارتباط بسیج با دیگر کشورهای جهان از طریق مبادلات تجاری تلفیق سواد مالی در موضوعاتی مانند ریاضی، علوم، تاریخ، مطالعات اجتماعی و انگلیسی گنجانده شده است و همچنین شامل موضوعاتی مانند علوم انسانی و اجتماعی؛ فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ بهداشت و تربیت بدنی؛ علوم و توسعه پایدار زیست محیطی و تعلیمات مدنی و شهروندی است اهمیت سلامت افراد و صیانت از محیط زیست از زبان‌ها و آلودگی‌های عمومی زندگی مصرف کننده، فروشگاه‌های خرده‌فروشی و منطقه تجاری در شهر خودشان فعالیت‌های تولیدی مهم در شهر خودشان. توجه به فعالیت‌های تولیدی مهم در استان خود زندگی در مناطق مختلف ژاپن. تأکید بر کشاورزی، شیلات، صنعت تولید، حمل و نقل و تجارت بین‌المللی [۲۴]
سوئد	مدارس سوئد محتوای درسی مقطع ابتدایی خود را با نیازها، علایق و قابلیت‌های فراگیران و سایر تحولات هماهنگ کرده و این نیازها را به طور عام مورد شناسایی قرار داده است استفاده از شیوه تلفیق در حوزه‌هایی مانند هنرهای بیانی توجه به مفاهیمی از قبیل نحوه پس انداز، کسب درآمد و... آموزش اخلاق و مفاهیم اقتصادی، اطلاعات و فناوری ارتباطات و نیز در برنامه‌های درسی مانند: ریاضی، زبان، آموزش اجتماعی و

مفاهیم و موضوعات مطرح در اسناد و کتب	
فردی، مطالعات محیطی [۲۲]	
ایران	ارائه مفاهیم اقتصادی در کتب مختلف از قبیل هدیه‌های آسمانی، قرآن، مطالعات اجتماعی، ریاضی و علوم و آشنایی با مفاهیمی از قبیل: * اسراف نکردن و استفاده مجدد از مواد دور ریختنی * صرفه‌جویی * آشنایی با مشاغل و یادگیری همکاری در محیط خانواده * مالکیت * پس‌انداز * کسب درآمد * دقت و توجه به نحوه کسب درآمد * انواع انرژی‌های تمام‌شدنی و تمام‌نشده * صادرات واردات * دخل و خرج * مالیات * بیمه * سود و تخفیف و زیان * آموزش کار گروهی و تعاون بر این اساس مؤلفه‌های متناظر با اهداف اقتصادی در سند تحول: کار، نظم و انضباط، همکاری و تعاون، اصلاح الگوی مصرف، مسئولیت‌پذیری

۵/ شیوه‌های آموزشی تربیت اقتصادی در کشورهای منتخب چگونه است؟

جدول ۵: شیوه‌های آموزشی تربیت اقتصادی

شیوه‌های آموزشی تربیت اقتصادی	
ژاپن	۱. انجام دادن فعالیت‌های فوق برنامه از قبیل سخنرانی، بحث، مشاهده، مناظره و مهارت‌آموزی. ۲. بحث‌های گروهی، مناظره‌ها، بازی‌ها، نمایش‌ها، شبیه‌سازها، گشت‌وگذارها، پژوهش اینترنتی، برگزاری جشنواره فرهنگ مالی به عنوان مثال بازدید از مؤسسات مالی و اقتصادی. به عنوان نمونه، برخی معلمان دانش‌آموزان را تشویق می‌کنند تا دیوارهای کلاس را با گفته‌های مالی معروف تزئین کنند. اخبار روز اقتصاد جهان، لیست قیمت آب و برق، تبلیغات و تجربیات مربوط به کسب پول توسط دانش‌آموزان و نیز، چگونه حساب پس‌انداز برای صندوق کلاس ایجاد کنیم. ۳. وجود سیستم آموزش فنی حرفه‌ای: مسئله بسیار مهمی که در ژاپن فرهنگ‌سازی شده است این است که مدارس و مؤسسات صنعتی در جهت آموزش دانش‌آموزان تا سر حد رسیدن به مهارت تلاش می‌کنند در این راستا دانش‌آموزان شایسته‌تر را برمی‌گزینند. به عنوان مثال کالج توپوتا ۵ هزار دانش‌آموز را از دوره راهنمایی و بالاتر با امکانات وسیع آموزش داده و بهترین آن‌ها را در بخش‌های کار، تکنسین و مدیریت و ... بر می‌گزیند. این بهترین شیوه‌ای است که امروزه مؤسسات صنعتی برای اثربخشی آموزش انتخاب کرده‌اند کارخانه توپوتا با درایت خاصی به تعلیم و تربیت نگاه می‌کنند در واقع رشد تعلیم و تربیت را رشد کارخانه و صنعت خود می‌دانند و به همین دلیل انستیتوی آموزش دانش‌آموزان را با بهترین امکانات و تجهیزات راه‌اندازی کرده‌اند [۲۴]
آلمان	فراهم کردن فرصت‌ها، به‌طوری‌که ترکیبی از فعالیت‌های یادگیری را تجربه کنند که شامل: شناسایی و مقابله با مشکلات مالی مربوط به موقعیت‌ها. تعامل انتقادی با موضوعات اخلاقی، اجتماعی، اقتصادی با تمرکز بر انواع شرایط و حالات بحث و مناظره، پرسش‌گری بازدید از فروشگاه، اداره پست، بانک و نقش بازی کردن در کلاس وجود سیستم فنی حرفه‌ای وجود مدارس تخصصی در رشته اقتصاد، حسابداری، بیمه، بازرگانی.
سوئد	ارائه دروس کاربردی به دانش‌آموزان از راه تجربه کردن؛ به عبارت دیگر، تدارک فرصت‌ها در دنیای واقعی (مانند خرید کادوی تولد، جمع‌آوری کمک مالی) استفاده از فناوری اطلاعات، ابزارهای آنلاین و دیجیتال برای مثال، ایجاد مدارس پول هوشمند که در آن ابتکارات سواد مالی و مصرفی

شیوه‌های آموزشی تربیت اقتصادی	
مدرسه در وب سایت پول هوشمند به اشتراک گذاشته می‌شود و روابط عمومی و پشتیبانی از بازاریابی برای افزایش تعهد به تربیت مالی و مصرفی شکل می‌گیرد.	
ایران	در ایران نیز از روش‌های مختلفی برای آموزش تربیت اقتصادی در دانش‌آموزان استفاده می‌شود از جمله: قصه‌گویی: قصه نقش بسیار مهمی در تکمیل شخصیت کودکان دارد علاقه به قصه را خداوند در نهاد انسان گذاشته است و در تمام کتب آسمانی به زبان بسته با انسان سخن گفته است از این رو می‌توانیم بسیاری از مسائل اقتصادی علمی اجتماعی عاطفی و غیره را از طریق قصه به دانش‌آموزان آموزش دهیم شعرخوانی: خوب خواندن شعر بیشتر جمعیت تجربی دارد و با تکرار و تمرین حاصل می‌شود و تمرین بیش از اجرا و علاقه‌مند بودن به شعر دو نکته اساسی برای شعرخوانی به شیوه بهتر و مؤثرتر هستند استفاده از آیات قرآن کسانی که کتاب هدایت از نظر انسان به‌سوی زندگانی که انبار سطح داد ضروری است برای شناخت این زندگی به پیشگاه این کتاب آسمانی رفته در آن تفکر کنید رضا در زمینه بحث مفاهیم اقتصادی مطرح شده در قرآن می‌توان به تفکر در آیات اشاره کرد. آموزش درس انشا: یکی از شیوه‌های آموزش مفاهیم اقتصادی انشا گفتن به بچه‌ها درباره این مفاهیم می‌باشد. در این درس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که مثلاً در مورد راه‌های صرفه‌جویی نحوه پس‌انداز کردن بن و مواردی دیگر انشا بنویسم. آموزش درس هنر دانش‌آموزان می‌توانند در زمینه تحقیقات اقتصادی کار هنری را ارائه دهند مثلاً یک نقاشی طراحی و رنگ‌آمیزی کنند و یا از مواد بازیافتی کاردستی درست کنم و نمایشگاهی تشکیل دهند و یا اینکه نمایشی را اجرا کنند. آموزش از طریق بازی در دوره ابتدایی با اجرای بازی‌های هدف‌دار می‌توان تحرک و پویایی را حتی فضایل اخلاقی را در شخصیت کودکان بابرکت و ریشه‌گرایی شد منفی آتی را از بین برد و گامی اساسی در تربیت کودکان برداشت. آموزش درس تعلیمات اجتماعی درس مطالعات اجتماعی، دانش‌آموزان را با زندگی عملی در اجتماع بیشتر آشنا می‌سازد چون در این درس دانش‌آموزان یاد می‌گیریم که یکی از وظایف فرد در جامعه اسلامی اسراف نکردن است و می‌آموزند که مثلاً در زنگ تفریح آب را هدر ندهند یا نان خشک را در کیسه مخصوص بریزد و یا کاغذ را در سطل زباله بازیافت بیندازند تا قابل بازیافت باشد. آموزش درس هدیه‌های آسمانی مثلاً پیامبر نماد همه زیبایی‌ها و ارزش‌های الهی خداوند هستند. ایشان اسراف‌کار نبودند و خدا نیز اسراف‌کاران را دوست ندارد. بر این اساس با استفاده از داستان‌های قرآنی و الگو قرار دادن پیامبران به عنوان الگوهای خود می‌توان این مفاهیم را به دانش‌آموزان آموزش داد. اجرای مسابقه یکی از جذاب‌ترین روش‌های آموزش برای دانش‌آموزان ابتدایی برگزاری مسابقه بین کودکان است چون این کار موجب آموزش و یادگیری بسیاری از مفاهیم اقتصادی به طور غیرمستقیم می‌شود. پژوهش و تحقیق: از دانش‌آموزان می‌خواهیم که در زمینه‌های گوناگون به صرفه‌جویی و اسراف نکردن پژوهش انجام دهند؛ عکس و گزارش تهیه کنند و در کلاس ارائه نمایند؛ راهکارهای مناسبی را جهت رفع آن ارائه نماید. از طرفی آموزش درس بخوانیم و بنویسیم به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد که برداشت و عقاید خود را در موضوعات مختلف به‌خصوص مسائل اقتصادی به‌راحتی در کلاس مطرح کنند و آن‌ها را تشریح کنند. استفاده از ضرب‌المثل‌ها می‌تواند یاری گر ما در این امر باشد. آموزش در اوقات فراغت: رسانه‌های مختلف از قبیل موبایل، تلویزیون، کامپیوتر و غیره می‌تواند مطالب آموزنده زیادی را در جهت تربیت اقتصادی دانش‌آموزان به آن‌ها آموزش دهد. بنابراین می‌توان با ارائه محتوای مناسب به دانش‌آموزان در این شبکه‌ها بستر مناسبی را برای آموزش این مفاهیم و فراهم کردن اوقات فراغت مناسب برای آن‌ها تدوین کنیم.

۶/ روش‌های ارزشیابی کشورهای منتخب چگونه است؟

جدول ۶: روش‌های ارزشیابی

روش‌های ارزشیابی	
آلمان	ارزشیابی بر اساس ملاحظات اجتماعی و تعلیم و تربیت صورت می‌گیرد و مردودی در پایه‌های ابتدایی وجود ندارد در دوره ابتدایی امتحان کتبی و رتبه‌بندی دانش‌آموزان وجود ندارد و تنها در دوره متوسطه ارزشیابی‌ها به صورت کتبی است. پیشرفت دانش‌آموزان در مدارس متوسطه در آلمان بر اساس نظام نمره‌گذاری در ۶ سطح ارزیابی می‌شود که همانند نظام آموزش ابتدایی در آلمان است [۲۵] پیشرفت تحصیلی به طور طبیعی به‌وسیله کنترل ثابت روند یادگیری و با استفاده از آزمون‌های شفاهی و کتبی صورت می‌گیرد [۲۶]
ژاپن	ارزشیابی بر اساس موارد زیر صورت می‌گیرد: نتایج مربوط به هر موضوع درسی؛ نتایج مربوط به فعالیت‌های خاص،

	وقایع رفتار فردی و اجتماعی؛ رفتارهای موردی که مشاوره و راهنمایی را می‌طلبد؛ چگونگی حضور و غیاب دانش‌آموز در مدرسه و کلاس درس. ارزشیابی به شیوه مقایسه‌ای و استفاده از ملاک نسبی. بنابراین نظام نوین ارزشیابی به ارزش علایق و استعدادها دانش‌آموزان برای یادگیری و مطالعه، تفکر، تمرین، انجام کار و داشتن احساسی از قضاوت در مورد خود، ارج می‌نهد. برای انجام امور مربوط به ارزشیابی، معلمان فعالیت‌های دانش‌آموزان را زیر نظر می‌گیرند، تمرین‌ها و کارهای آنان را مشاهده و نتایج آزمون‌های درسی آن‌ها را بررسی می‌کنند. از سوی دیگر، هر مدرسه نتایج کار دانش‌آموزان را یا به منزل آن‌ها برای اولیا می‌فرستد و یا در یک جلسه حضوری به اطلاع آنان می‌رساند. نهایت بر اساس ارزشیابی که به عمل آمده، هر مدرسه برنامه جبرانی و راهنمایی خاص خود را تنظیم می‌کند. این برنامه باید به کمیسیون و یا هیئت آموزشی مدرسه ارائه شود [۲۴]
سوئد	در حوزه ارزشیابی، کشور سوئد با داشتن برنامه منسجم برای ارزشیابی از دانش‌آموزان و نظارت مداوم بر نحوه ارزشیابی، به صورت صحیح اقدام نموده است [۲۵]
ایران	نظام ارزشیابی در کشور ایران نیز: تغییر رویکرد از کمی به توصیفی ارزشیابی مستمر پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان آگاه ساختن دانش‌آموزان از میزان پیشرفت تحصیلی و تربیتی خود مطلع ساختن اولیا از میزان پیشرفت تحصیلی فرزندان پرورش و شکوفایی استعدادها حصول اطمینان از تحقق شرایط لازم به منظور ارتقای دانش‌آموزان پایه تحصیلی بالاتر به دست آوردن قسمتی از اطلاعات مورد نیاز برای ارزشیابی از کیفیت و محتوای برنامه آموزشی روش‌ها وسایل تدریس و کار مدارس تشخیص استعدادها و علایق دانش‌آموزان [۲۳]

نتیجه‌گیری

نظام آموزش و پرورش کشورهای پیشرو در صدد پاسخگویی به نیازها و ابعاد مختلف آدمی در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، مذهبی و مانند این‌ها می‌باشد. از بین ابعاد مختلف، یکی از ابعادی که باید مورد توجه متخصصان حوزه‌ی آموزش و یادگیری کشور قرار گیرد، بحث تربیت‌یافتگی دانش‌آموزان در زمینه اقتصادی است. آموزش و یادگیری در مدارس و سیستم آموزشی کشور ما در بستر برنامه درسی محقق می‌شود. لذا استفاده از تجارب کشورهای دیگر، اهداف، موضوعات مورد بحث، برنامه درسی مطلوب، نقش مهم معلم در چگونگی انتقال این مفاهیم و نحوه‌ی تدریس و موارد دیگر گامی استوار به‌سوی تغییرات رفتاری یادگیرندگان و در نتیجه تربیت اقتصادی است. برنامه‌ای که بتواند دانش‌آموزان را با در اختیار داشتن سواد اقتصادی کافی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و اقتصادی در چارچوب مکتب اسلام در عرصه‌های مختلف زندگی آماده سازد. پژوهش حاضر به بررسی تطبیقی برنامه درسی تربیت اقتصادی در کشورهای آلمان، ژاپن، سوئد و ایران پرداخته است. علت انتخاب این سه کشور، رویکرد تخصصی آنها از حیث پنج عامل ساختار، اهداف، محتوا و مواد درسی، شیوه‌های آموزشی، حوزه‌های موضوعی، شیوه‌های سازمان‌دهی و روش‌های

ارزشیابی به تربیت اقتصادی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی بود. روش پژوهش بر اساس الگوی بردی صورت پذیرفته که در مرحله توصیف اطلاعات مرتبط با برنامه درسی سواد اقتصادی و مالی در کشورهای منتخب از منابعی همچون پایگاه‌های معتبر داخلی و خارجی و همچنین سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، شبکه بین‌المللی آموزش مالی و سایت‌های آموزش و پرورش کشورهای مورد مطالعه گردآوری شده است. در مرحله تفسیر، داده‌های جمع‌آوری شده از منابع گوناگون، در قالب اهداف، روش سازماندهی همراه با حوزه‌های گوناگون موضوعی و فرصت‌های یادگیری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و به سؤالات پژوهش در قالب جداول پاسخ داده شده است. در مرحله سوم، یعنی مجاورت، به تبیین شباهت‌ها و تفاوت‌ها پرداخته شده است.

در زمینه سوال اول که ساختار مورد نظر در هر یک از کشورها چگونه می‌باشد؟ باید خاطر نشان کرد ساختار نظام آموزشی در ایران بیشتر به صورت متمرکز و گاهی نیمه متمرکز است. به طور کلی تشکیلات برنامه ریزی درسی در ایران، تشکیلاتی مرکزی با عنوان «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی» بوده که به عنوان یکی از واحدهای سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی اقدام به تهیه و تولید محتوای درسی می‌نماید. دفتر

تربیت اقتصادی کشور ایران برگرفته از ارزش های اصیل اسلامی دانست.

سوال سوم پژوهش، اشاره به مواد و محتوای درسی برای تربیت اقتصادی دانش آموزان داشته و بیانگر وجه اشتراک نظام آموزشی کشورهای منتخب به شیوه سازماندهی و استفاده از رویکرد تلفیقی به موضوعات درسی و جنبه تفاوت را می توان در تأکید متفاوت کشورها بر موضوعات درسی مرتبط با حوزه تربیت اقتصادی دانست. به طوری که در پاسخ سوال چهارم که به مفاهیم و موضوعات مطرح در اسناد و کتب برای تربیت اقتصادی اشاره دارد، کشور ژاپن تلفیق در دوره ابتدایی را صرفاً به حوزه های اخلاق و جامعه تسری داده و از نگاه موضوعی و تخصصی به محتوای درسی اجتناب نموده است. این در حالی است که دو کشور دیگر به طور شفاف به موضوعات درسی مختلف اشاره می کنند. اما در میان موضوعات گوناگون درسی تنها درسی که هر سه کشور، سواد مالی و اقتصادی را در آن تلفیق نموده اند درس مطالعات اجتماعی و ریاضی است.

در زمینه فرصت های یادگیری تأکید کشورها بر اهمیت استفاده از روش های فعالیت-محور، کاوشگری، پرسشگری، مناظره همراه با فناوری های اطلاعات و ارتباطات است. این امر نشان دهنده اهمیت ماهیت تربیت اقتصادی، نه به منزله یک موضوع مجزای نظری و صرفاً شناختی بلکه در حکم سواد کاربردی و متصل به بافت های مختلف زندگی آدمی است که در نتیجه با ایجاد ارتباط میان اهداف و فرصت هایی که به منظور یادگیری بهتر و غنی تر از سوی متخصصان آموزش و تربیت تدارک دیده می شود می تواند بر اجرای موفق آن صحنه گذارد. اما وجه تفاوت را می توان در کشور ژاپن مشاهده نمود، به طوری که در این کشور علاوه بر توجه به سواد اقتصادی و مالی در برنامه درسی رسمی و آشکار به یادگیری و تدریس آن در قالب فعالیت فوق برنامه نیز پرداخته شده است.

در همین ارتباط، مواد درسی اصلی و مورد تأکید در نظام آموزشی ایران، توجه به دروس ریاضی، فارسی و مطالعات اجتماعی بوده در صورتی که در نظام آموزشی کشورهای منتخب، به مفاهیم تربیت اقتصادی در دروس اخلاق، محیط زیست، فناوری اطلاعات و ارتباطات توجه ویژه ای می شود. جنبه تفاوت دیگر در روش سازمان دهی و حوزه های موضوعی بود به گونه ای که در کشور ایران جهت گیری کل نگر و تلفیقی نسبت به موضوعات درسی وجود داشته و در نظام آموزشی آلمان، ژاپن و سوئد به صورت تلفیقی به سازمان دهی محتوا و موضوعات درسی پرداخته شده است.

سوال پنجم پژوهش، مقایسه کشورها از حیث شیوه های آموزشی بود. در کشورهای منتخب شیوه های آموزش به صورت

برنامه ریزی و تألیف کتب درسی، مسئولیت طراحی برنامه درسی برای کلیه سطوح تحصیلی را به شکل کاملاً متمرکز بر عهده دارد. همچنین بخشنامه های صادر شده از سوی وزارت آموزش و پرورش به صورت کاملاً متمرکز به مدارس اعلام شده و تأمین دولتی هزینه آموزش باعث تمرکز در ساختار آموزش و پرورش در ایران شده است. این در حالی است که ساختارهای نظام آموزشی کشورهای مورد بررسی (آلمان، ژاپن، سوئد) به صورت نیمه متمرکز و نامتمرکز اداره می شوند.

یافته های پژوهش در زمینه سوال دوم که اختصاص به اهداف تربیت اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه اختصاص داشته، بیانگر آن بود که در حوزه اهداف، وجه اشتراک کشورهای منتخب را می توان به دو حیطه دانش و مهارت نسبت داد. در این زمینه کشور ژاپن یکی از اهداف برنامه درسی مبتنی بر تربیت اقتصادی را آشنایی با مفاهیم مالی و اقتصادی می داند که این هدف می تواند زیرمجموعه حیطه دانش قرارگیرد و در هدف دیگر خود صراحتاً بر داشتن مهارت تأکید می کند. کشور سوئد، ضمن داشتن مهارت به منظور مدیریت امور مالی، بر درک ایده های کلیدی مالی و اقتصادی توجه می کند که این نیز بخشی از حیطه دانش محسوب می شود. اما وجه تفاوت سه کشور فوق، در تأکید کشور ژاپن در توانایی به کارگیری دانش، مهارت و ارزش هاست. به عبارت دیگر، در کشور ژاپن افراد با توانمندی یا قابلیت مالی باید توانایی به کارگیری دانش، مهارت ها و ارزش ها در زمینه های مالی و مصرفی را توأمان داشته باشند. این امر نشان دهنده نگاه کاربردی و کل نگر به حیطه های دانش، نگرش و ارزش است. در همین راستا نتایج پژوهش نشان داد که در کشورهای منتخب به خصوص کشور آلمان، اهداف آموزشی بیشتر متمرکز بر آشنایی و درک مفاهیم مالی و اقتصادی (دانش)، تأکید بر داشتن نگرش مالی (نگرش)، ارج گذاری بر ارزش های مالی (ارزش)، تأکید بر داشتن مهارت ها و صلاحیت های اقتصادی و مالی (مهارت) و کسب شایستگی های مناسب در متربیان به منظور حل مسائل فردی و گروهی آن ها در ارتباط با خانواده، جامعه و محیط کار (نگرش) است. در زمینه اهداف تربیت اقتصادی در کشور ایران می توان به درونی سازی ارزش های اصیل دینی و اخلاقی در زمینه اقتصادی و حرفه ای (ارزش)، توجه به شکل گیری و توسعه الگوی مصرف مبتنی بر نظام معیار اسلامی، توجه به کارآفرینی (مهارت)، توجه به کسب شایستگی های عام برای رشد حرفه ای و اقتصادی (دانش) و نهایتاً تأکید بر کسب شایستگی های اخلاقی در بهره گیری از طبیعت در چارچوب نظام اسلامی (ارزش) اشاره نمود. در تفسیر این یافته ها می توان به تفاوت مولفه های اهداف اقتصادی کشورهای منتخب با اهداف

فهرست منابع

- [1] Peygami A, Torani H. The role of economics curriculum in the official and public education program of the world, presenting an action plan for a neglected curriculum. Quarterly Journal of Educational Innovations, 2011; 9(37):3-52. [Persian]
- [2] Kakujoybari AA. The responsibility of education in the economic education of students. Economy newspaper; Teachers Media, 2012;(92): 14. [Persian]
- [3] Mouszadeh Z, Azimzadeh Ardabili F, Sanati F. "The application of economic education distribution components in the education system based on Islamic teachings". Educational Sciences Quarterly from the perspective of Islam, 2016; 3(1): 5-20. [Persian]
- [4] Mandell L, Hanson K. "The impact of financial education in high school and college on financial literacy and subsequent financial decision making". Paper presented at the American Economic Association Meeting, San Diego, CA. 2009.
- [5] Elong, Michael. (2013). An Evaluation of Financial Literacy in Elementary Schools towards Financial Education Enhancement: A Case Study of Baltimore Public Schools. Literacy Information and Computer. Education Journal (LICEJ), Volume 4, Issue 4.
- [6] Ismaili MJ. Radio, the necessity of promoting economic literacy. The scientific-specialist monthly of the Voice of the Islamic Republic of Iran. 2011; 10(59): 114-121. [Persian]
- [7] Deegan J, Martin N. Demand Driven Education, Merging work & learning to develop the human skills that matter. 2018.
- [8] Zulaihati S, Susanti S, Widyastuti U. Teachers' financial literacy: Does it impact on financial behaviour? Management Science Letters, 2020; 10(3): 653-658.
- [9] Ho MCS, Lee DHL. School Banding Effects on Student Financial Literacy Acquisition in a Standardised Financial Literacy Curriculum. The Asia-Pacific Education Researcher, 2020; 1-15.
- [10] Herman R, Hung AA, Burke J, Carman K G, Clancy N, Kaufman JH, Wilson K. Development of a K-12 Financial Education Curriculum Assessment Rubric. Rand Corporation. 2015.

سخنرانی، بحث، مشاهده، مناظره و مهارت‌آموزی، یادگیری فعالیت محور (بازی‌ها، نمایش‌ها) و تدارک فرصت‌ها در دنیای واقعی انجام می‌شود. در کشور ایران، علیرغم استفاده از روش‌های کمی و کیفی به هنگام آموزش، غلبه بر استفاده از روش‌های کمی است. این در حالی است که در کشورهای انتخابی به هر دو روش کمی و کیفی متناسب با موقعیت توجه می‌شود و تغییرات در سطح دانش، بینش، نگرش و مهارت مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر به مسئولان و کارشناسان آموزشی و تصمیم‌گیرندگان در حوزه تدوین و تألیف کتاب‌های درسی در زمینه تربیت اقتصادی می‌توان پیشنهادهای شامل تدوین محتوای درسی و راهنمای معلم با رویکرد تلفیقی در حوزه تربیت اقتصادی برای هر پایه تحصیلی دوره ابتدایی، تدارک فرصت‌های عملی و کاربردی در برنامه درسی آشکار، به کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات در عرصه سواد اقتصادی (پول هوشمند، ارز دیجیتال...)، بسترسازی فضای داخلی مدارس به منظور اجرا و تقویت برنامه درسی تربیت اقتصادی، ایجاد بازارچه‌های فصلی، هفتگی، ماهانه و ایام خاص در مدارس به منظور تدارک فرصت‌های فعالیت-محور و تجربیات دست اول و مستقیم ارائه نمود.

موازن اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

واژه نامه

1. Becker	۱. بکر
2. Kaminski	۲. کامینسکی
3. Julia Gillard	۳. جولیا گیلارد
4. Grohmann, Kouwenberg & Menkhoff	۴. گرومان، کاونبرگ و منکوف

- Islamic Social Research. 2013; 103: 82-55. [Persian]
- [20] Grohmann A, Kouwenberg R, Menkhoff L. Childhood roots of financial literacy. *Journal of Economic Psychology*, 2015; 51: 114-133
- [21] Yoshino Dean, Naoyuki. (2015). Financial Education in Japan Asian .Development Bank Institute (ADB). Senior Advisor Financial Research Institute, Japan-OECD High-Level Global Symposium: Tokyo, 22-23 .
- [22] Björklund M. Teaching financial literacy: Competence, context and strategies among Swedish teachers. *Journal of Social Science Education*. Stockholm University. 2019.
- [23] National Curriculum Document of the Islamic Republic of Iran. Tehran: Supreme Council of Education in cooperation with Organization of Educational Research and Planning. 2013. [Persian]
- [24] Yamane E. Social and Economic Education in the Japanese Elementary School National Curriculum Faculty of Education, Mie University, 1515 Kamihama, Tsu, Mie 514 Japan. 1996.
- [25] Kazemi S. A comparative study of the evaluation system of educational progress and educational degrees in the elementary, middle and high schools of Iran, Germany, and England. Master thesis of Allameh Tabatabai University. 2011. [Persian]
- [26] Nikpey O. A comparative study of the features of primary education in Iran, Germany and Malaysia. Master's thesis. Allameh Tabatabaei University. 2009. [Persian]
- [11] Varcoe K, Martin A, Devitto Z, Go C. Using a financial education curriculum for teens. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 2005;16(1).
- [12] Jacobs H.H. Interdisciplinary curriculum design and implementation. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. 1989.
- [13] Taghipour Zahir A. An introduction to educational and curriculum planning. Tehran: Ad. 2006. [Persian]
- [14] Document on fundamental transformation of education and training. Tehran: Ministry of Education in cooperation with Educational Research and Planning Organization. 2018 [Persian]
- [15] Abbasi J, Noh Ebrahim A, Reza Zainabadi H, Abbasian H. Extracting the characteristics of the elements of the economic education program for secondary school students. *Journal of Educational Sciences*. 2021; 28(2): 41-58. [Persian]
- [16] Motahari ML. The duty of parents in the economic upbringing of their children. *Discourse on educational jurisprudence*. 2018; 98(2):151-169. [Persian]
- [17] Ghandahari A, Mehromhammadi M, Talai I, Faraji S. Explaining the goals of economic education in primary school in Iran based on synthesis research. *Curriculum Studies*, 2017; 13(48): 39-62. [Persian]
- [18] Mouszadeh Z, Sanati F. Explaining the components of economic education based on Islamic teachings. *Islamic Education*, 2016; 12(24), 73-97. [Persian]
- [19] Mohases M. Basics and examples of economic education and upbringing of children in the Islamic family. *Journal of*